OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Oikeusministeriö
Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
EaT Venla Mäntysalo /
EaT Noora Aarnio

19.10.2023

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi (U 48/2023)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

1 Yleistä

Euroopan komissio on 3.5.2023 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi. Ehdotettavalla direktiivillä korvattaisiin neuvoston puitepäätös 2003/568/JHA lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla ja sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskeva yleissopimus sekä muutettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin, jäljempänä PIF-direktiivi, eräitä artikloja.

Ehdotuksen säännökset perustuvat paitsi yllä mainittuihin puitepäätökseen, yleissopimukseen ja direktiiviin, myös komission tekemiin selvityksiin korruptiontorjunnan nykytilasta. Ehdotuksen mukaan sääntely ei kuitenkaan ole riittävän kattavaa, ja jäsenvaltioiden nykyisiä sääntöjä on kehitettävä edelleen, jotta voidaan varmistaa johdonmukaisempi ja tehokkaampi toiminta unionissa. Ehdotetulla direktiivillä on tarkoitus ajantasaistaa EU:n nykyinen korruption torjuntaa koskeva oikeudellinen kehys, jotta voidaan ottaa huomioon korruptiouhkien kehittyminen ja unionin ja jäsenvaltioiden kansainvälisen oikeuden mukaiset oikeudelliset velvoitteet sekä kansallisten rikosoikeudellisten puitteiden kehittyminen. Näin varmistettaisiin myös se, että kaikki tahallisen korruption muodot kriminalisoidaan kaikissa jäsenvaltioissa, että myös oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen näistä rikoksista ja että rikoksista määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia.

Ehdotuksella on liittymäkohtia myös useisiin muihin EU:n ja kansainvälisiin säädöksiin, kuten YK:n korruptionvastaiseen yleissopimukseen (UNCAC), sekä politiikkaohjelmiin, joita esitellään ns. korruption torjuntaa tehostavan paketin yhteydessä julkistetussa tiedonannossa (JOIN (2023) 12 final).

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Artiklat 1 ja 2 sisältävät direktiivin kohteen, soveltamisalan ja määritelmät.

Artiklat 3 – 6 käsittelevät korruption ennaltaehkäisyä, sen torjuntaan erikoistuneita elimiä ja organisaatioita, resursseja ja koulutusta.

Artiklat 7 – 13 sisältävät kriminalisointeja; lahjonta julkisella sektorilla (7 artikla) ja yksityisellä sektorilla (8 artikla), varojen väärinkäyttö (9 artikla), vaikutusvallan kauppaaminen (10 artikla), virka-aseman [tehtävien] väärinkäyttö (11 artikla), oikeudenkäytön häiritseminen (12 artikla) ja korruptiorikoksilla vaurastuminen (13 artikla).

Artikla 14 koskee osallisuusoppia eli yllyttämistä ja avunantoa sekä yritystä.

Artiklat 15 – 18 koskevat luonnollisiin ja oikeushenkilöihin kohdistettavia seuraamuksia, oikeushenkilön vastuuta sekä raskauttavia ja lieventäviä seikkoja.

Artiklat 19 ja 20 koskevat erioikeuksia ja koskemattomuutta sekä lainkäyttövaltaa.

Artiklat 21 ja 22 koskevat vanhentumisaikoja ja ilmoittajansuojelua.

Artiklat 23 - 26 koskevat tutkintakeinoja sekä jäsenvaltioiden viranomaisten, komission, Europolin, Eurojustin, Euroopan petostentorjuntaviraston, ja Euroopan syyttäjäviraston yhteistyötä korruption torjunnassa, sekä komission tukea jäsenvaltioille sekä tiedonhankintaa ja tilastoja.

Artiklat 27 ja 28 koskevat puitepäätöksen ja yleissopimuksen korvaamista sekä ns. PIF-direktiivin muutoksia.

Artiklat 29 – 31 koskevat direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, arviointia ja raportointia sekä voimaantuloa.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

3.1. Oikeusperusta

Vaikka ehdotetut oikeusperustat vaikuttaisivat olevan pääosin asianmukaisia, on oikeusperustojen asianmukaisuutta kuitenkin direktiiviehdotuksen joidenkin uusien ehdotettujen säännösten laaja-alaisuuden vuoksi syytä vielä arvioida ja selvittää jatkoneuvotteluissa.

3.2. Toissijaisuusperiaate

Komissio katsoo, että korruption kansainvälisen ulottuvuuden vuoksi ja ottaen huomioon jo voimassa oleva EU:n lainsäädäntö, EU:n tason toimien odotetaan olevan vaikuttavampia ja tehokkaampia ja tuottavan konkreettista lisäarvoa verrattuna yksittäisten jäsenvaltioiden toimiin. Alustavan arvion mukaan ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

3.3. Suhteellisuusperiaate

Direktiiviehdotuksen mukaan muutokset rajoittuvat tarpeellisiin ja ne ovat oikeasuhteisia korruption tehokkaaksi ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä kansainvälisten velvoitteiden ja normien täytäntöön

panemiseksi. U-kirjelmässä (s. 9) esitetyin tavoin alustavan arvion mukaan ehdotus on pääosin suhteellisuusperiaatteen mukainen, mutta sen toteutumista on kuitenkin vielä tarkasteltava sen varmistamiseksi, että ehdotetut uudet velvoitteet eivät mene pidemmälle kuin direktiiviehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeen.

4 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Komissio toteaa ehdotuksessaan, että Euroopan unioni perustuu SEU 2 artiklassa vahvistettuihin arvoihin ja tunnustaa SEU 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti perusoikeuskirjassa vahvistetut oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

Suomen kannalta keskeiset perustuslakiin liittyvät kysymykset koskevat ehdotuksen sisältämiä virkamiehen määritelmiä ja niistä johtuvia vaikutuksia rikosoikeudelliseen vastuuseen esimerkiksi tasavallan presidentin osalta. Lisäksi huomiota on kiinnitettävä ehdotuksen sisältämien kriminalisointien vastaavuuteen laillisuusperiaatteen ja rikosoikeudellisen tarkkarajaisuusperiaatteen kanssa sekä seuraamuksien osalta suhteellisuusperiaatteeseen ja perusoikeuksiin liittyviin kysymyksiin.

4.1 Eräiden PL:ssä tarkoitettujen henkilöryhmien rikosoikeudellisen vastuun toteuttaminen

Direktiiviehdotuksen 2 artiklassa säädetään määritelmistä, joihin kriminalisointien soveltuvuus pohjautuu. Prosessia käsitellään erikseen artiklan 19 (erioikeus tai immuniteetti korruptiorikosten tutkinnassa ja syytteeseenpanossa) alla.

4.1.1 Määritelmät

Direktiiviehdotuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiivissä tarkoitetaan ” ’*virkamiehellä’ (a) unionin virkamiestä taikka jäsenvaltion tai kolmannen maan kansallista virkamiestä; (b) muuta henkilöä, joka on nimitetty julkiseen tehtävään ja joka hoitaa julkista tehtävää jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa taikka kansainvälisessä järjestössä tai kansainvälisessä tuomioistuimessa;* …” Lisäksi saman artiklan 5 kohdan mukaan tarkoitetaan ”*’kansallisella virkamiehellä’ henkilöä, joka on pysyvästi tai tilapäisesti täytäntöönpanevassa tai hallinto- tai oikeusvirassa kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla, riippumatta siitä, saako hän siitä palkkaa vai ei, ja kyseisen henkilön virkaikään katsomatta. Kaikkia lainsäädännöllisessä virassa kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla olevia henkilöitä pidetään tässä direktiivissä kansallisina virkamiehinä;* … ” Ja vielä saman artiklan 8 kohdan mukaan tarkoitetaan ” *’korkean tason virkamiehellä’ valtionpäämiehiä, keskus- ja aluehallinnon päämiehiä, keskus- ja aluehallinnon jäseniä sekä muita poliittisin perustein nimitettyjä henkilöitä, jotka hoitavat korkean tason julkista virkaa, kuten varaministereitä, valtiosihteereitä, ministerin kabinetin päälliköitä ja jäseniä ja korkeita poliittisia virkamiehiä sekä parlamentin jäseniä, sekä ylimpien tuomioistuinten, kuten perustuslakituomioistuinten ja korkeimpien oikeuksien, jäseniä ja ylimpien tarkastuselinten jäseniä*.” Direktiiviehdotuksen perusteluissa todetaan, että korkean tason virkamiehen käsitettä käytetään raskauttavien seikkojen (18 ja 28 artikla), ennalta ehkäisevien toimenpiteiden (3 artikla) ja tietojenkeruun (25 artikla) yhteydessä (direktiiviehdotus 2023/0135 (COD), s. 18).

Perustuslain 118 §:n 1 virkkeen mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Suomessa virkavastuun ulottuvuuden kannalta merkitystä on mm. rikoslain 40 luvun määritelmäsäännöksellä (11 §) ja soveltamisalasäännöksellä (12 §) sekä rikoslain 16 luvun 20 §:llä. Valtionhallinnon ylimmän johdon virkamiehillä tarkoitetaan lähtökohtaisesti virkamieslain 26 §:n 1-4 kohdassa lueteltuja virkamiehiä. Tämä virkamieslain luettelo ei sisällä kaikkia ehdotuksen 2 artiklan 8 kohdassa listattuja korkean tason virkamiehiä. Valtiosääntöoikeudellisesti tältä kannalta huomionarvoisia ovat erityisesti tasavallan presidentti, ministerit ja kansanedustajat, sekä mahdollisesti korkeimpien oikeuksien jäsenet, eduskunnan oikeusasiamies sekä valtioneuvoston oikeuskansleri.

Direktiiviehdotuksessa ’valtionpäämiehet’ on määritelty korkean tason virkamieheksi. Perustuslain 113 §:n mukaan syyte tasavallan presidenttiä vastaan voidaan nostaa maanpetosrikoksesta, valtiopetosrikoksesta tai rikoksesta ihmisyyttä vastaan. Muissa tapauksissa presidentin virkatoimesta ei saa nostaa syytettä. Voimassa olevan lain mukaan tasavallan presidentillä ei siis ole rikosoikeudellista vastuuta ehdotuksen sisältämien kriminalisointien osalta.

Direktiiviehdotuksessa ’keskus- ja aluehallinnon päämiehet sekä keskus- ja aluehallinnon jäsenet’ on määritelty korkean tason virkamieheksi.
Täydennyksenä U-kirjelmään oikeusministeriö toteaa, että komissio on työryhmäkokouksessa 15.-16.6.2023 selittänyt, että ministerit kuuluvat tähän henkilöryhmään.

Suomessa ministerit eivät ole virkamiehiä. Rikoslain 40 luvun virkarikoksia koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön (RL 40: 11-12). Julkista luottamustehtävää hoitavalla henkilöllä tarkoitetaan myös valtioneuvoston jäsentä (RL 40:11 määritelmät). Ministerin rikosoikeudellista vastuuta on tosin rajoitettu perustuslain 116 §:llä, jonka mukaan syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan voidaan päättää nostettavaksi, jos tämä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta on olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimessaan selvästi lainvastaisesti. Ministereillä ei siis ole henkilöön liittyvää immuniteettia, vaan tehtävään liittyvä ”korotettu immuniteetti”. Perustuslain säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät sellaiset teot ja laiminlyönnit, jotka eivät kuulu virkatoimien piiriin (vrt. PeVM 6/1998 vp, s. 10/I). Virkatoimiksi on luettu esimerkiksi ministerin tässä asemassaan päätöksentekoa edeltävissä valmisteluvaiheissa suorittamat toimet (PeVM 14/1953 vp, PeVM 11/1960 vp ja PeVM 16/1981 vp). Virkatoimiksi on myös katsottu esimerkiksi sellaiset varsinaisia ratkaisuja valmistelevat toimet, jotka ovat vain käytännön vakiinnuttamia tai asian laadun sanelemia. Ministerin toiminnan virkatoimiluonteen kannalta on pidetty merkityksettömänä, johtaako toiminta aikanaan ratkaisuihin (PeVM 5/1993 vp).

Voimassa olevan lain mukaan ministeri näyttäisi siis olevan rikosoikeudellisesti vastuussa direktiiviehdotuksen sisältämiin kriminalisointeihin nähden siltä osin kun ne Suomen voimassaolevassa lainsäädännössä on kriminalisoitu, pois lukien ei-olennaiset ministerin tehtäviin kuuluvien velvollisuuksien rikkomiset ja ei-selvät muut lainvastaiset menettelyt virkatoimessa.

Täydennyksenä U-kirjelmään oikeusministeriö toteaa, että komissio on työryhmäkokouksessa 15. -16.6.2023 todennut, että kansanedustaja kuuluu 2 artiklan 8 kohdan korkean tason virkamiehen määritelmän piiriin.

Perustuslain 30 §:n säännös rajoittaa kansanedustajien asettamista syytteeseen hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta. Muilta osin kansanedustajan asettamista rikosvastuuseen ei ole rajattu.

Suomessa kansanedustajat eivät ole virkamiehiä, eikä rikosoikeudellinen virkavastuu ulotu kansanedustajiin. Voimassa olevan rikoslain mukaan kansanedustaja ei voi syyllistyä rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun virkarikokseen. Kansanedustajia koskevat lahjusrikossäännökset ovat itsenäisinä säännöksinään rikoslain 40 luvun 4 ja 4 a §:ssä ja säännökset Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana rikoslain 40 luvussa 8 ja 8 a §:ssä.

Direktiiviehdotuksessa ehdotettujen kriminalisointien kohdistuessa myös kansanedustajan asemassa olevaan henkilöön, voidaan todeta, että perustuslakivaliokunta on katsonut kansanedustajan asemasta annettujen perustuslain säännösten edellyttävän edustajan puhe- ja toimintavapauden turvaamista kaikissa edustajantehtäviin kuuluvissa toimissa, kuitenkin siten, että edustajaa ei ole perustuslain säännöksillä vapautettu vastaamasta lailla rangaistaviksi säädetyistä teoista (PeVL 68/2010 vp, s. 4, PeVM 54/1982 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta ei ole katsonut perustuslaista johtuvan esteitä säätää edustajantoimen hoitamisen kannalta moitittavia kansanedustajan tekoja rangaistaviksi, jos

sääntely muutoin täyttää perustuslaista johtuvat vaatimukset eikä asiattomasti vaaranna kansanedustajan tehtävien vapaata ja häiriötöntä hoitamista (PeVL 29/2001 vp, s. 2—3). Ehdotettu sääntely ei näin ollen muodostuisi ongelmalliseksi perustuslain kannalta, eikä ehdotetulla sääntelyllä poiketttaisi kansanedustajan koskemattomuudesta, josta säädetään perustuslain 30 §:ssä.

Direktiiviehdotuksen korkean tason virkamiehen määritelmä sisältää myös korkeimpien oikeuksien jäsenet.

Täydennyksenä U-kirjelmään oikeusministeriö toteaa, että myös korkeimpien oikeuksien tuomarit ovat rikosoikeudellisesti vastuussa direktiiviehdotuksen sisältämiin kriminalisointeihin nähden siltä osin kun ne Suomen voimassaolevassa lainsäädännössä on kriminalisoitu.

Direktiiviehdotuksen korkean tason virkamiehen määritelmä sisältää myös ’ylimpien tarkastuselinten jäsenet’.
Täydennyksenä U-kirjelmään oikeusministeriö toteaa, että neuvotteluissa pyritään täsmentämään sisältääkö tämä myös valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen.
Heitä koskeva perustuslain 117 § ei kuitenkaan sisällä rikosoikeudellisen vastuun rajausta. Näyttäisi siis siltä, että myös valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat rikosoikeudellisesti vastuussa direktiiviehdotuksen sisältämiin kriminalisointeihin nähden siltä osin kun ne Suomen voimassaolevassa lainsäädännössä on kriminalisoitu.

4.1.2 Erioikeus tai immuniteetti korruptiorikosten tutkinnassa ja syytteeseenpanossa

Direktiiviehdotuksen artikla 19 koskee erioikeuksia tai immuniteettia korruption tutkinnassa ja syytteenseenpanossa. Sen mukaan ”*Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kansallisille virkamiehille myönnetyt erioikeudet tai immuniteetti tässä direktiivissä tarkoitettujen rikosten tutkinnassa ja syytteeseenpanossa voidaan poistaa laissa etukäteen vahvistetulla objektiivisella, puolueettomalla, tehokkaalla ja läpinäkyvällä prosessilla, joka saatetaan päätökseen kohtuullisessa ajassa*.” Kuten yllä on esitetty, direktiiviehdotuksen perusteluissa todetaan, että ’korkean tason virkamiehen’ käsitettä käytetään raskauttavien seikkojen (18 ja 28 artikla), ennalta ehkäisevien toimenpiteiden (3 artikla) ja tietojenkeruun (25 artikla) yhteydessä. Ehdotuksen vaikutukset lainsäädäntöön ovat tällä hetkellä epäselvät. Asiaa on syytä pyrkiä selventämään jatkoneuvotteluissa. Kuten U-kirjelmässä 48/2023 on todettu (s. 18), direktiiviehdotuksesta voisi nykymuodossaan mahdollisesti seurata velvollisuus muuttaa perustuslakia.

Virkamiehillä ei Suomessa ole immuniteettia tutkintaa tai syyttämistä vastaan. Perustuslain 118 §:n 1 lauseen mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta.

Perustuslain 116 §:n mukaan syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan voidaan päättää nostettavaksi, jos tämä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta on olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimessaan selvästi lainvastaisesti.

Täydennyksenä U-kirjelmään oikeusministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunta on huomauttanut, että ”*Perustuslain 116 §:ään ei sisälly erillistä rangaistussäännöstä. Rangaistuksen määrääminen edellyttää siten muuhun lainsäädäntöön, käytännössä rikoslain virkarikoksia sääntelevään 40 lukuun, sisältyvää rangaistussäännöstä*.”(PeVM 26/2020 vp, sivu 13)

Jos perustuslain 116 §:ssä säädetyt edellytykset syytteen nostamiselle ministeriä vastaan ns. ministeririkoksissa täyttyvät, perustuslain 115 §:n mukaan asian voi laittaa perustuslakivaliokunnassa vireille oikeuskansleri tai oikeusasiamies ilmoituksella, vähintään kymmenen kansanedustajaa muistutuksella sekä eduskunnan muu valiokunta tutkintapyynnöllä. Lisäksi perustuslakivaliokunta voi myös omasta aloitteestaan ryhtyä tutkimaan valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainmukaisuutta. Perus-

tuslain 114 §:n mukaan perustuslakivaliokunta antaa kannanoton valtioneuvoston jäsenen menettelyn lainvastaisuudesta eduskunnalle, joka sen jälkeen päättää syytteen nostamisesta. Saman pykälän mukaan syytettä ajaa valtakunnansyyttäjä ja se käsitellään valtakunnanoikeudessa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Voimassa oleva lainsäädäntö sisältää siis prosessin ministerin rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta silloin, kun tämä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta on olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimessaan selvästi lainvastaisesti.

Valtioneuvoston oikeuskansleri on tähän U-kirjelmään liittyen lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa 29.9.2023 lausunut käsityksenään, että ”… *valtioneuvoston jäsenten ja tasavallan presidentin osalta vireillepano ja ylimpien laillisuusvalvojien rooli mahdollistavat direktiivin 19 artiklassa tarkoitetun objektiivisen, puolueettoman, tehokkaan ja läpinäkyvän sekä viivytyksettömän prosessin. Eduskunnan täysistunnon päätöksenteko syytteen nostamisesta valtioneuvoston jäsenten ja tasavallan presidentin osalta suostumus syytteen nostamiseen (syytelupamenettely) eivät kuitenkaan ole vaikeuksitta sovitettavissa yhteen direktiivin vaatimusten kanssa.”*(Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunto 29.9.2023, sivu 9).

Perustuslain 30 § 1 momentin mukaan kansanedustajaa ei saa estää hoitamasta edustajantointaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan kansanedustajaa ei saa asettaa syytteeseen eikä hänen vapauttaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut (ns. syytelupamenettely).

Valtioneuvoston oikeuskansleri on tähän U-kirjelmään liittyen lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa 29.9.2023 lausunut käsityksenään, että ”*Eduskunnan täysistunnon … kansanedustajien valtiopäivillä tekemän rikoksen osalta suostumus syytteen nostamiseen (syytelupamenettely) eivät kuitenkaan ole vaikeuksitta sovitettavissa yhteen direktiivin vaatimusten kanssa*.”(Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunto 29.9.2023, sivu 9).

Direktiiviehdotuksen korkean tason virkamiehen määritelmä sisältää myös ’korkeimpien oikeuksien jäsenet’.

Täydennyksenä U-kirjelmään: Perustuslain 110 §:n mukaan syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Perustuslain 101 §:n mukaan valtakunnanoikeus käsittelee syytteen, joka nostetaan korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa.

Oikeusministeriön alustavan arvion mukaan tämän prosessin voitaneen katsoa täyttävän direktiiviehdotuksen artiklan 19 mukaisen vaatimuksen erioikeuksien, sikäli kun erilainen rikosprosessi voidaan sellaiseksi tulkita, poistamisesta laissa etukäteen vahvistetulla objektiivisella, puolueettomalla, tehokkaalla ja läpinäkyvällä prosessilla, joka saatetaan päätökseen kohtuullisessa ajassa.

Direktiiviehdotuksen korkean tason virkamiehen määritelmä sisältää myös ’ylimpien tarkastuselinten jäsenet’.
Täydennyksenä U-kirjelmään: Neuvotteluissa pyritään täsmentämään sisältääkö korkean tason virkamiehen määritelmä myös valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen. Mikäli näin on, 19 artikla on merkityksellinen myös perustuslain 117 §:n kannalta.

Perustuslain 117 §:n mukaan ”O*ikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuuden tutkimisesta, syytteen nostamisesta heitä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa sekä tällaisen syytteen käsittelystä on voimassa, mitä 114 ja 115 §:ssä valtioneuvoston jäsenestä säädetään.”*

Mikäli oikeuskansleri ja oikeusasiamies kuuluisivat direktiiviehdotuksen virkamiehen käsitteen määritelmään, soveltuu yllä ministereiden osalta lausuttu myös heihin muilta osin kun olennaisen rikkomuksen tai selvästi lainvastaisen menettelyn vaatimuksen osalta.

4.2. Laillisuusperiaate ja tarkkarajaisuus

Perustuslain 8 §:n mukainen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää rikostunnusmerkistön tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä. Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaista-vaksi. Laillisuusperiaate ja rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate määritellään myös Euroopan Unionin perusoikeuskirjassa (49 artikla) ja Euroopan ihmissoikeussopimuksessa (7 artikla).

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä eli säännöksen sanamuodon perusteella tulee olla ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota täsmällisyyttä koskevaan vaatimukseen esimerkiksi terrorismirikosten yhteydessä (PeVL 37/2016 vp). Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatteelle on annettu vastaava ydinsisältö, jossa korostetaan rikossääntelyn ennustettavuutta (PeVL 20/2018 vp).

Direktiiviehdotuksessa säädettäisiin rangaistavaksi vaikutusvallan kauppaaminen (artikla 10). Säännöksessä määritellään vaikutusvallan kauppaaminen ja säädetään, että tällainen toiminta on rangaistavaa, jos se tehdään tahallisesti. Suomen rikoslaissa ei ole erillistä nimikettä vaikutusvallan kauppaamiselle. Suomi on tehnyt varauman Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen koskien vaikutusvallan väärinkäyttöä. Eduskunta sisällytti hyväksyessään hallituksen esityksen HE 79/2010 vp pohjalta lahjontaa koskevien säännösten muutoksia vastaukseensa (EV 373/2010 vp) lausuman, jonka mukaan se edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi. Lakivaliokunta on tuolloin mietinnössään (LaVM 45/2010 vp) katsonut, että vaikutusvallan väärinkäyttörikosten sääntelyssä on erityisen ongelmallista se, miten rangaistus-säännökset kyetään muotoilemaan rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen sisältämän täsmällisyysvaatimuksen kannalta tyydyttävällä tavalla. Direktiiviehdotuksen vaikutusvallan kauppaamista koskevan artiklan osalta laillisuusperiaatteen edellyttämään täsmällisyysvaatimukseen on kiinnitetty huomiota myös asiaa koskevassa lakivaliokunnan lausunnossa (LaVL 13/2023 vp) ja asiantuntijalausunnoissa.

Oikeusministeriössä on valmisteltu hallituksen esitystä (OM021:00/2022), joka on ollut lausuntokierroksella syksyllä 2022. Esityksen tavoitteena olisi tehostaa korruption torjuntaa ja rikosvastuun toteuttamista säätämällä rangaistavaksi vaikutusvallan kauppaamisrikos. Esitysluonnos on valmisteltu siitä lähtökohdasta, että se mahdollistaisi myös lahjontaa koskevan varauman poistamisen Euroopan neuvoston rikosoikeudellisesta yleissopimuksesta.

Lisäksi ehdotuksessa säädetään rangaistavaksi varojen väärinkäyttö (artikla 9) ja tehtävien (käännöksessä virka-aseman) väärinkäyttö (artikla 11). Näiden artiklojen osalta erityisesti yksityistä sektoria koskevat kohdat edellyttävät täsmentämistä. Ehdotuksen 9 artikla koskee varojen väärinkäyttöä. Säännöksessä määritellään varojen väärinkäytökset julkisella ja yksityisellä sektorilla ja säädetään, että toiminnasta rangaistaan tahallisena rikoksena. Ehdotuksen 11 artiklassa määritellään julkisen ja yksityisen sektorin tehtävien väärinkäyttö (käännöksessä virka-aseman väärinkäyttö) ja säädetään, että tällaisen toiminnan tulee olla rikosoikeudellisesti rangaistavaa, jos se on tehty tahallisesti.

Täydennyksenä U-kirjelmään: oikeusministeriö toteaa, että direktiiviä koskevissa neuvotteluissa on kiinnitetty huomiota sekä artiklan 9 ja artiklan 11 osalta siihen, että yksityistä sektoria koskevat kriminalisointivelvoitteet tulee muotoilla tarkkarajaisesti.

4.3. Kaksoisrangaistavuuden kielto

Perustuslain 21 §:ssä turvataan oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Siihen kuuluu oikeus olla tulematta syytetyksi tai tuomituksi toistamiseen saman teon perusteella (ne bis in idem). Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota kaksoisrangaistavuuden kieltoon (PeVL 15/2014 vp, s. 2, PeVL 17/2013 vp, PeVL 14/2013 vp, s. 2/II, PeVL 9/2012 vp, s. 3–4, PeVL 45/2000 vp, s. 7).

Valtioneuvoston U-kirjelmässä (U 48/2023) todetaan, ehdotuksen 13 artiklassa säädettäisiin korruptiorikoksilla vaurastumisesta. Korruptiorikoksilla vaurastumista ei ole Suomessa kriminalisoitu erikseen. Artiklassa on kysymys rahanpesusta. Direktiiviehdotuksen 13 artiklan sanamuoto ”katsomatta siihen, osallistuiko kyseinen virkamies rikoksen tekemiseen” tarkoittanee, että artiklassa tarkoitetusta rikoksesta on voitava tuomita myös tapauksissa, joissa rikoksentekijä on osallistunut myös esirikoksen tekemiseen. Tällaisessa tilanteessa on kysymys niin sanotusta itsepesusta. Itsepesua pidetään rikosoikeuden yleisistä periaatteista johtuen lähtökohtaisesti esirikoksen jälkitekona, josta ei tulisi erikseen rangaista samaa henkilöä esirikoksen lisäksi (HE 183/2020 vp, HE 138/2011 vp, HE 66/1988 vp s. 108, LaVM 2/2012 vp, LaVL 4/2017 vp, LaVM 13/2020 vp). Tämän vuoksi itsepesun rangaistavuutta on rajoitettu rikoslain 32 luvun 11 §:n nimenomaisen säännöksen nojalla. Esirikokseen osallistunutta henkilöä ei rangaista rahanpesusta muun muassa silloin, kun kyse on pelkästä rikoshyödyn vastaanottamisesta, hallussapidosta tai käytöstä. Vastaavasti rahanpesurikosdirektiivissä rahanpesun kriminalisointia koskevaa velvoitetta on itsepesun osalta rajoitettu muun muassa niin, ettei itsepesun rangaistavuus koske pelkkää varojen hankkimista, hallussa pitämistä tai käyttöä koskevaa rahanpesua (rahanpesurikosdirektiivin 3 artikla 1 ja 5 kohta sekä johdanto-osan 11 kohta). Direktiiviehdotuksen 13 artiklan velvoite ei näytä mahdollistavan direktiivissä tarkoitettujen rikosten osalta vastaavanlaisia rajoituksia itsepesun rangaistavuuteen kuin mitä Suomen lainsäädännössä ja rahanpesurikosdirektiivissä säädetään.

4.3.1. Omaisuudensuoja

Ehdotetussa sääntelyssä koskien korruptiorikoksilla vaurastumista (artikla 13) edellytetään tahallisuutta ja tietoisuutta rikollisesta toiminnasta, jolloin sääntely ei vaikuta ongelmalliselta omaisuudensuojan (PL 15 §) kannalta. Perustuslakivaliokunta on korostanut, etteivät lain tai hyvän tavan vastaiset taikka kohtuuttomat oikeustoimet nauti perustuslain suojaa (esim. PeVL 13/1986 vp). Perustuslailla ei suojata myöskään jonkun rikoksella hankkimaa tai hänen rikolliseen toimintaansa välittömästi liittyvää omaisuutta (esim. PeVL 33/2000 vp, PeVL 47/1998 vp).

4.4. Seuraamukset

4.4.1 Suhteellisuus

Direktiiviehdotuksen 15 artiklassa säädettäisiin luonnollisille henkilöille määrättävistä seuraamuksista ja toimenpiteistä sekä vahvistetaan niiden enimmäisseuraamuksen vähimmäistaso. Sen 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiot toteuttamaan *”… tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 7– 14 artiklassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat rikosoikeudelliset seuraamukset*.” Kuten U-kirjelmässä on todettu (U 48/2023, sivut 5 ja 14) direktiiviehdotuksen 15 artiklassa säädetyillä rangaistusseuraamuksilla olisi vaikutuksia lainsäädäntöön rangaistuksia koventavasti.

Direktiiviehdotuksen 17 artiklassa säädettäisiin oikeushenkilöille määrättävistä seuraamuksista. Myös sen 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiot toteuttamaan ”… *tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että*

16 artiklan nojalla rikoksesta vastuuseen saatetulle oikeushenkilölle voidaan määrätä tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset.” Oikeushenkilölle rangaistuksena rikoslain 9 luvun 5 §:n mukaisesti määrättävä yhteisösakko tuomitaan määräeuroin. Direktiiviehdotuksen 17 artiklan 2 a) kohta sisältää velvoitteen säätää artikloissa 7 – 14 määritellyistä teoista oikeushenkilölle määrättävän sakon enimmäisrangaistuksen vähimmäismääräksi tietty osuus oikeushenkilön liikevaihdosta, vähintään 5 prosenttia maailmanlaajuisesta liikevaihdosta. Voimassa olevan rikoslain säännökset eivät tältä osin vastaa direktiiviehdotuksen velvoitteita sakon määräytymistavan osalta.

Direktiiviehdotuksen 28 artiklassa säädettäisiin Unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun direktiivin (EU) 2017/1371 (ns. PIF-direktiivi) muuttamisesta.
Täsmennyksenä U-kirjelmään oikeusministeriö toteaa, että kun kyseisistä rikoksista säädetty enimmäisrangaistus on törkeiden tekomuotojen osalta pääsääntöisesti neljä vuotta vankeutta, enimmäisrangaistuksia olisi ehdotetun direktiivin velvoitteiden mukaisesti korotettava rikoksesta riippuen viiteen tai kuuteen vuoteen vankeutta. Voimassa oleva PIF-direktiivi ei myöskään sisällä nyt käsillä olevan direktiiviehdotuksen sinne tuomia lisäseuraamuksia luonnollisille henkilöille eikä pakollisena nyt käsillä olevan direktiiviehdotuksen sinne tuomia lisäseuraamuksia oikeushenkilöille.

Euroopan Unionin perusoikeuskirjan 49 artiklan 3 kohdan mukaan rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen.

Lakivaliokunta on lausunnossaan LaVL 13/2023 vp todennut, että se ”… *pitää perusteltuna valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan ehdotuksen jatkoneuvotteluissa rangaistusasteikkoja koskevia velvoitteita tulee arvioida yhdessä niiden artiklojen kanssa, joissa määrätään rikoksiksi säädettävistä teoista, ja pyrkiä siihen, että rangaistukset ovat rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen mukaiset. Teon rangaistusarvon ja rangaistusasteikkojen olisi oltava oikeassa suhteessa. Lakivaliokunta kiinnittää valtioneuvoston tavoin huomiota siihen, että rangaistusasteikkoja määriteltäessä on otettava huomioon myös niiden suhde muista rikoksista säädettyihin rangaistuksiin.”*

4.4.2 Vaalikelpoisuuden menettäminen

Perustuslain 27 §:n mukaan eduskuntavaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka ei ole vajaavaltainen. Lisäksi perustuslain 14§ turvataan vaali- ja osallistumisoikeudet ja säännöksessä todetaan, että julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Suomessa rikostuomio ei vaikuta vaalikelpoisuuden menettämiseen.

Direktiiviehdotuksen 15(4) artiklassa säädetään luonnollisille henkilöille määrättävistä lisäseuraamuksista ja toimenpiteistä. Artiklan 28(5) kautta nämä lisäseuraamukset on tarkoitus sisällyttää myös ns. PIF-direktiiviin. Artiklan 15 4d-kohdassa lisäseuraamuksiin ehdotetaan vaalikelpoisuuden menettämistä, jota tulee arvioida suhteessa perustuslain 27 §. U-kirjelmässä esitetyn lisäksi oikeusministeriö katsoo, että vakiintunut soveltaminen alue- ja kuntavaalien yleisestä vaalikelpoisuudesta (KuntaL 71 § ja Hv-alueL 76 §) on se, että vaalikelpoisuus on näissäkin vaaleissa perusoikeustasoinen oikeus. Europarlamenttivaalien osalta VaaliL 164 §:ssä viitataan vaalikelpoisuuteen eduskuntavaaleissa (PL 27§).

Valtioneuvoston U-kirjelmässään (U 48/2023 vp) esittämän kannan mukaisesti lakivaliokunta on lausunnossaan (LaVL 13/2023 vp) korostanut, että mikäli direktiiviin sisällytetään tämänkaltainen lisäseuraamus, on jatkovalmistelussa syytä varmistaa, että lisäseuraamuksia koskeva velvoite on harkinnanvarainen. Jatkovalmistelussa on niin ikään syytä varmistaa, että velvoite ei ylipäänsä sisällä kansallisen oikeuden kannalta ongelmallisia lisäseuraamuksia, siitäkin huolimatta, että velvoite olisi harkinnanvarainen.

4.4.3 Oikeushenkilöt ja luonnolliset henkilöt – elinkeinovapaus

Direktiiviehdotuksen 15 artiklassa säädetään luonnollisille henkilöille määrättävistä seuraamuksista ja toimenpiteistä. Artiklan 4 kohdassa vahvistettaisiin joukko lisäseuraamuksia, joita toimivaltaisten viranomaisten olisi voitava määrätä korruptiorikoksesta tuomituille henkilöille, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1–3 kohdan soveltamista. Tällaisia lisäseuraamuksia olisivat *(a) sakot; (b) erottaminen, pidättäminen tai siirto julkisesta tehtävästä; (c) kielto i) toimia julkisessa virassa; ii) hoitaa julkista tehtävää; iii) toimia sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka on kokonaan tai osittain kyseisen jäsenvaltion omistuksessa; iv) harjoittaa rikoksen tekemiseen johtanutta kaupallista toimintaa; d) vaalikelpoisuuden menettäminen, suhteutettuna rikoksen vakavuuteen; ja e) rikoksen tekemiseen johtanutta toimintaa koskevien lupien ja hyväksyntöjen peruuttaminen; (f) julkisen rahoituksen epääminen, myös kielto osallistua tarjouskilpailumenettelyihin sekä avustusten ja käyttöoikeuksien epääminen.* **Täydennyksenä U-kirjelmään** oikeusministeriö toteaa olevan huomionarvoista, että toisin kuin oikeushenkilön kohdalla, ehdotuksessa ei ole mainintaa näiden luonnollisille henkilöille määrättävien seuraamusten määräaikaisuudesta.
Artiklan 28(5) kautta nämäkin lisäseuraamukset on tarkoitus sisällyttää myös ns. PIF-direktiiviin.

Direktiiviehdotuksen 17 artiklassa säädettäisiin oikeushenkilölle määrättävistä seuraamuksista. Artiklan 2 kohdassa säädettäisiin, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että ” *… rikoksesta vastuussa olevalle oikeushenkilölle voidaan määrätä muun muassa seuraavia seuraamuksia tai toimenpiteitä: (a) rikosoikeudelliset tai muut sakot, joiden enimmäismäärän on oltava vähintään 5 prosenttia oikeushenkilön, mukaan lukien siihen etuyhteydessä olevat yhteisöt, maailmanlaajuisesta liikevaihdosta sakon määräämistä koskevaa päätöstä edeltävällä tilikaudella; (b) julkisista varoista myönnettävien etuuksien tai tukien epääminen kyseiseltä oikeushenkilöltä; (c) tilapäinen tai pysyvä osallistumiskielto julkisiin hankintamenettelyihin; (d) kyseiselle oikeushenkilölle määrättävä väliaikainen tai pysyvä kielto harjoittaa liiketoimintaa; (e) rikoksen tekemiseen johtanutta toimintaa koskevien lupien ja hyväksyntöjen peruuttaminen; (f) viranomaisten mahdollisuus kumota tai purkaa oikeushenkilön kanssa tehty rikoksen tekemiseen johtanutta toimintaa koskeva sopimus; (g) kyseisen oikeushenkilön asettaminen tuomioistuimen valvontaan; (h) kyseisen oikeushenkilön purkaminen tuomioistuimen päätöksellä; ja (i) rikoksen tekemiseen käytettyjen tilojen sulkeminen väliaikaisesti tai pysyvästi.”* **Täydennyksenä U-kirjelmään** oikeusministeriö toteaa, että direktiiviehdotuksen artiklan 28(7) kautta nämäkin lisäseuraamukset on tarkoitus sisällyttää pakottavina myös ns. PIF-direktiiviin.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin 1 lauseessa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Saman pykälän 2 momentin 1 lauseessa asetetaan julkiselle vallalle velvollisuus edistää työllisyyttä ja pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta todetaan, että ”… *”jokaisella" tarkoitetaan luonnollista henkilöä, siis ihmisyksilöä. Perusoikeussäännökset ulottuvat oikeushenkilöihin välillisesti, sillä oikeushenkilön asemaan puuttuminen saattaa merkitä kajoamista oikeushenkilön taustalla olevan yksilön oikeuksiin*.” (HE 309/1993 vp, sivu 23)

Direktiiviehdotukseen kirjatut seuraamukset näyttäisivät rajoittavan perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta. Perustuslakivaliokunta on mietinnössään koskien hallituksen esitystä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta todennut, että ”*Rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.”* (PeVM 25/1994 vp, sivu 5)

5 Valtioneuvoston kanta

U-kirjelmässä (U 48/2023) on valtioneuvoston kannasta todettu mm. seuraavaa (s. 19-20):

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotukseen sisältyviä kriminalisointivelvoitteita on arvioitava jatkoneuvotteluissa. Rangaistavaksi säädettäviä tekoja koskevia ehdotuksia on tarpeen täsmentää. Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että neuvotteluissa huolehditaan siitä, että rangaistavaksi säädettävät teot voidaan määritellä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä.

Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviehdotuksessa on useita merkittäviä esimerkiksi virkamiehen määritelmään mukaan lukien esimerkiksi valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien asema, kriminalisointeihin, rangaistusasteikkoihin, seuraamuksiin, vanhentumisaikoihin ja lieventäviin ja koventaviin seikkoihin liittyviä, vielä epäselviä tai tulkinnanvaraisia kysymyksiä, joiden sisältöä on vielä tarkemmin selvitettävä neuvotteluissa. Näiden ehdotusten osalta on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että säilytetään kansallinen liikkumavara ja varmistetaan suhteellisuusperiaatteen toteutuminen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mahdollisuus säätää seuraamuksista perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttävällä ja suomalaiseen oikeusjärjestelmään soveltuvalla tavalla säilyy. Oikeushenkilöä koskevat seuraamukset muilta kuin yhteisösakon määrää koskevin osin tulisi säilyä harkinnanvaraisina. Valtioneuvosto pitää olennaisena, että seuraamusjärjestelmä muodostaa selkeän ja riittävän kattavan kokonaisuuden, jossa hallinnollisten sanktioiden ja toimenpiteiden ja rikosoikeudellisten seuraamusten päällekkäisyyttä vältetään ja kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutumisesta on huolehdittu.

Direktiiviehdotuksen rangaistusasteikkoja koskevat velvoitteet ovat osin ankarammat kuin rikoslain soveltuvien säännösten rangaistusasteikot, minkä lisäksi ehdotuksiin sisältyy tietyiltä osin tulkinnanvaraisuutta yksityiskohtien osalta. Ehdotuksen jatkoneuvotteluissa rangaistusasteikkoja koskevia velvoitteita tulisi arvioida yhdessä niiden artiklojen kanssa, joissa määrätään rikoksiksi säädettävistä teoista, ja pyrkiä siihen, että rangaistukset ovat rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen mukaiset. Teon rangaistusarvon ja rangaistusasteikkojen olisi oltava oikeassa suhteessa tavoitteeseen ja rikoksen vakavuuteen. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että rangaistusasteikkoja määriteltäessä on otettava huomioon myös niiden suhde muista rikoksista säädettyihin rangaistuksiin.

6 Aikataulu neuvotteluissa

Komissio esitteli ehdotusta neuvoston rikosoikeusasiatyöryhmässä (COPEN) 15.-16.6.2023. Lisäksi ehdotusta on käsitelty 26.6.2023, 5.7.2023 ja 27.9.2023 (COPEN). Neuvotteluissa on Suomen puolesta kiinnitetty huomiota kannaltamme tärkeisiin asioihin. Ehdotuksen kirjaukset tulevat vielä muuttumaan. Asian käsittely jatkuu seuraavassa työryhmäkokouksessa 31.10.2023.

Oikeusministeriön tiedossa ei ole puheenjohtajavaltio Espanjan tavoiteaikataulu. Oikeusministeriö pitää kuitenkin todennäköisenä, että työryhmäkäsittely jatkuu myös kevään 2024 aikana.